

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

Številka: 141-2/2025-2611-91

Ljubljana, 28. 5. 2025

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022-2030 v letu 2024 – predlog za obravnavo

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi četrtega odstavka 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14, 32/17 in 95/24) je Vlada Republike Slovenije na. . . seji dne. . . sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022-2030 v letu 2024.

Barbara KOLENKO HELBL
GENERALNA SEKRETARKA

Prilogi:

- Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022-2030 v letu 2024,
- Priloga k Poročilu o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022-2030 v letu 2024.

Prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,
- Ministrstvo za finance,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport,
- Ministrstvo za infrastrukturo,
- Ministrstvo za javno upravo,
- Ministrstvo za kulturo,
- Ministrstvo za naravne vire in prostor,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- Ministrstvo za obrambo,
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo,
- Ministrstvo za pravosodje,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost,
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije,

– Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, – Ministrstvo za zdravje, – Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve in – Služba Vlade RS za zakonodajo.		
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:		
/		
3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:		
Luka Mesec, minister za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti Igor Feketija, državni sekretar na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Andrejka Znoj, generalna direktorica Direktorata za invalide Simona Kamšek, vodja Sektorja za izenačevanje možnosti invalidov Saša Ristić Zvonar, višja svetovalka, Sektor za izenačevanje možnosti invalidov, Direktorat za invalide		
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:		
/		
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:		
/		
5. Kratek povzetek gradiva:		
Vlada Republike Slovenije je na svoji 97. redni seji dne 14. 10. 2021 sprejela Akcijski program za invalide 2022–2030. Program obsega trinajst temeljnih ciljev s skupaj 120. ukrepi, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov. Minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti pa je izdal Sklep o imenovanju Komisije za spremljanje uresničevanja Akcijskega programa za invalide 2022–2030 (v nadaljnjem besedilu: komisija). Komisijo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij, Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije (v nadaljnjem besedilu: NSIOS), drugih invalidskih organizacij izven NSIOS in Zveza društev upokojencev Slovenije. Naloga komisije je, da vsako leto predloži Vladi RS poročilo o izvajanju Akcijskega programa za preteklo leto. Komisija je kot vsako leto pripravila tudi poročilo za leto 2023. Poročila za leto 2024 niso poslali: - Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije »Sonček«, - YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendipeka.		
6. Presoja posledic za:		
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij	NE
7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:		
/		

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki		Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1	
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV: I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu / II. Finančne posledice za državni proračun / II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene: /				

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo: / II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna: /	
7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR: Gradivo nima finančnih posledic. (Program ima naravo priporočil na ravni programskih smernic, ki se lahko izvedejo skozi ustrezne programe in finančna sredstva pristojnih ministrstev. Ministrstva se sama odločajo o vključitvi ukrepov v svojo zakonodajo in jih tudi ustrezno predvidijo v svojih finančnih načrtih za posamezno proračunsko leto.)	
8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:	
Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na: – pristojnosti občin, – delovanje občin, – financiranje občin.	NE
Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje: – Skupnosti občin Slovenije SOS: DA/NE – Združenju občin Slovenije ZOS: DA/NE – Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: DA/NE Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani: – v celoti, – večinoma, – delno, – niso bili upoštevani. Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani.	
9. Predstavitev sodelovanja javnosti:	
Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:	NE
Gradivo je bilo poslano v pregled predstavnikom strokovne javnosti ter invalidskim in nevladnim organizacijam: - Nacionalnemu inštitutu za javno zdravje, info@nijz.si, - Statističnemu uradu Republike Slovenije, gp.surs@gov.si, - Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, informacije@zpiz.si, - Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, oelj@zzzs.si, - Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje, info@ess.gov.si, - Univerzitetnemu rehabilitacijskemu inštitutu Republike Slovenije - Soča, info@ir-rs.si, - Inštitutu Republike Slovenije za socialno varstvo, irssv@siol.net, - Skupnosti organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami, sous@siol.net, - Združenju izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji - Nacionalnemu svetu invalidskih organizacij Slovenije, info@nsios.si, - Zvezi društev za cerebralno paralizo Slovenije »Sonček«, zveza@soncek.org, - YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, yhd-drustvo@yhd-drustvo.si, - Zvezi društev upokojencev Slovenije, zdus@siol.net, - Javnemu štipendijskemu, razvojnemu, invalidskemu in preživninskemu skladu Republike Slovenije, - Slovenski karitas.	

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	NE
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	NE
Luka Mesec Minister	

Priloge:

- predlog sklepa,
- Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022-2030 v letu 2024,
- Priloga k Poročilu o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022-2030 v letu 2024.

Na podlagi četrtega odstavka 27. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14, 32/17 in 95/24) je Vlada Republike Slovenije na . . . seji dne. . . sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022–2030 v letu 2024.

Barbara KOLENKO HELBL
GENERALNA SEKRETARKA

Prilogi:

- Poročilo o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022–2030 v letu 2024,
- Priloga k Poročilu o uresničevanju Akcijskega programa za invalide 2022–2030 v letu 2024.

Prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Ministrstvo za digitalno preobrazbo,
- Ministrstvo za finance,
- Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport,
- Ministrstvo za infrastrukturo,
- Ministrstvo za javno upravo,
- Ministrstvo za kulturo,
- Ministrstvo za naravne vire in prostor,
- Ministrstvo za notranje zadeve,
- Ministrstvo za obrambo,
- Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo,
- Ministrstvo za pravosodje,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost,
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije,
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- Ministrstvo za zdravje,
- Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve in
- Služba Vlade RS za zakonodajo.

OBRAZLOŽITEV

Vlada Republike Slovenije je na svoji 97. redni seji dne 14. 10. 2021 sprejela Akcijski program za invalide 2022–2030 (v nadaljnjem besedilu: API 2022-2030). Minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je dne 19. 2. 2025 izdal Sklep o spremembi Sklepa o imenovanju Komisije za spremljanje uresničevanja Akcijskega programa za invalide 2022 - 2030, št. 012-8/2022/50, ki jo sestavljajo predstavniki resornih ministrstev, strokovnih organizacij in Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije, drugih invalidskih organizacij ter Zveze društev upokojencev Slovenije.

Namen API 2022-2030 je spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno in enakovredno uživanje človekovih pravic invalidov in spodbujati spoštovanje njihovega dostojanstva. Program obsega trinajst temeljnih ciljev in 120 ukrepov, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov.

Cilji API 2022-2030:

1. CILJ: ozaveščanje in informiranje
2. CILJ: bivanje in vključevanje
3. CILJ: dostopnost
4. CILJ: vzgoja in izobraževanje
5. CILJ: delo in zaposlovanje
6. CILJ: finančno-socialna varnost
7. CILJ: zdravje in zdravstveno varstvo
8. CILJ: kulturno udejstvovanje
9. CILJ: šport in prostochasne dejavnosti
10. CILJ: versko in duhovno življenje
11. CILJ: samoorganiziranje invalidov
12. CILJ: nasilje in diskriminacija
13. CILJ: staranje z invalidnostjo.

Poročilo o uresničevanju API 2022-2030 v letu 2024 je namenjeno pregledu novosti in kontinuiranih dejavnosti za invalide ter zrcali stanje invalidskega varstva v Republiki Sloveniji.

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE

Opis cilja

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe.

Uresničevanje prvega cilja

V letu 2024 so bile uvedene spremembe zakonodaje in programov, ki invalidom omogočajo boljši dostop do storitev in različnih vsebin. Osebam pod skrbništvom je bila znova dodeljena volilna pravica, poleg tega je bila omogočena pomoč pri glasovanju z izbrano osebo. Kulturna politika je spodbudila enakopraven dostop do kulturnih vsebin ter vključevanje invalidov v ustvarjanje na ljubiteljski in poklicni ravni. Prav tako je bila pripravljena novela zakona, ki podeljuje pristojnost za spremljanje uresničevanja Konvencije o pravicah invalidov ter vključuje naloge ozaveščanja javnosti o invalidskih tematikah.

Izvajala se je Vseslovenska akcija ozaveščanja o socialnem vključevanju invalidov, ki je vključevala medijsko kampanjo, delavnice za zaposlene na upravnih enotah in mlade ter ocenjevanje dostopnosti ponudnikov EU kartice ugodnosti za invalide. Kulturne in javne institucije so izvajale ukrepe za ozaveščanje o invalidnosti in zagotavljanje dostopnosti kulturnih vsebin invalidom. Teme invalidnosti so bile redno obravnavane v medijih, vključno s parašportom, dostopnostjo in pravicami invalidov.

Institucije so se trudile zmanjšati diskriminacijo in spodbujati enake možnosti ter sodelovanje v kulturnih dejavnostih, kar je omogočilo večjo vključenost invalidov v družbo.

Med različnimi projekti za vključevanje invalidov, ki so bili izvedeni v letu 2024, so bili tudi izobraževalni dogodki in akcije za spodbujanje socialne vključenosti. Organizirani so bili izobraževalni dnevi o odgovornem zavezništvu ter raziskava o dostopnosti kulturne dediščine za invalide. Izvedeni so bili projekti, ki podpirajo socialno vključenost invalidov, vključno s spodbujanjem športnih aktivnosti pri starejših invalidih, ozaveščanjem o duševnem zdravju mladostnikov, usposabljanjem strokovnjakov za vključevanje invalidov v zaposlovanje in spletnimi platformami za učenje znakovnega jezika. Poleg tega so bili izvedeni ukrepi za podporo osebni asistenci, dostopnosti proizvodov in storitev ter usposabljanje za koordinatorje invalidskega varstva.

Izvedeni so bili tudi ukrepi za izboljšanje dostopnosti v javnem prevozu, strokovni dogodki na področju zaposlovanja invalidov, prilagoditve vozil in zaposlitvene rehabilitacije, različne organizacije pa so sodelovale pri ozaveščanju o pomembnosti vključevanja invalidov v družbo ter dostopnosti različnih storitev in vsebin.

2. CILJ: BIVANJE IN VKLJUČEVANJE

Opis cilja

Invalidom je treba omogočiti samostojno izbiro načina življenja, kje, s kom in kako bodo živeli, ter pri tem zagotoviti ureditev bivalnega okolja, da bo dostopno in prilagojeno invalidom in njihovim družinam ne glede na to, ali se odločijo za samostojno ali institucionalno bivanje.

Za samostojno in neodvisno življenje invalidov mora država poleg storitev osebne pomoči in osebne asistencije zagotoviti tudi ustrezne bivalne pogoje na sistemski ravni. Invalidi so pri reševanju svojega stanovanjskega vprašanja soočeni s številnimi izzivi, saj je na prostem trgu malo primernih stanovanj. Z oblikovanjem minimalnih standardov, ki bi omogočali primerno in varno bivanje v vseh obdobjih življenja posameznika, bi v veliki meri zadostili tudi kriterijem dostopnosti stanovanj za invalide, prav tako pa omogočili ljudem, da ostajajo v svojem domačem okolju tudi v starosti. Ureditev bivalnega okolja ter vgradnja morebitnih pripomočkov v domačem okolju lahko za posameznika predstavljajo veliko finančno breme.

Zagotoviti je treba tudi programe in izobraževanje o partnerstvu, spolnosti in družini za invalide, pa tudi tiste, ki z njimi sobivajo ali so z njimi v stiku.

Za samostojno življenje je nujno zagotavljati storitve osebne pomoči in osebne asistencije ter storitev, s katerimi se zagotavlja podpora in pomoč za boljše socialno vključevanje v družbo.

Invalidi ne smejo biti podvrženi samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju drugih v njihovo zasebnost, družino, dom, korespondenco ali druge vrste komuniciranja.

Uresničevanje drugega cilja

V letu 2024 so bile sprejete zakonodajne spremembe, ki vključujejo izboljšanje dostopa invalidov do računalniške opreme, povečanje vključevanja v družbo, izboljšanje pogojev za osebne asistente ter začetek prehoda v skupnostne oblike oskrbe.

V letu 2024 so se izvajali različni programi, vključno z javnim razpisom za sofinanciranje večgeneracijskih centrov. V okviru teh projektov je bilo izvedenih več ur vsebin za invalide, kot so vodene vadbе, delavnice za razvoj spretnosti in digitalne pismenosti ter predavanja za krepitev duševnega zdravja. Sofinancirani so bili različni socialnovarstveni programi, vključno z aktivnostmi za podporo družinam otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju ter projekt e-oskrbe na daljavo, ki podpira

samostojno in varno bivanje doma. Nadaljevanje in širitev programov za invalide sta predvidena tudi v naslednjih letih, s poudarkom na izboljšanju dostopa do storitev ter zagotavljanju podpore invalidom v domačem okolju in preprečevanju socialne izključenosti.

V letu 2024 so se zaključili projekti, ki so izboljšali dostopnost in vključevanje invalidov v družbo. Ena od ključnih raziskav je obravnavala razvoj informacijskih in tehničnih rešitev za invalide, pri kateri so sodelovale tudi invalidske organizacije. V okviru Načrta za okrevanje in odpornost so bila dokončana nova stanovanja za invalide v več mestih, vendar so se pri preselitvi stanovalcev pojavile težave zaradi nasprotovanja lokalnih skupnosti.

Poročevalci so poudarili, da se invalidi v Sloveniji soočajo z neslišnostjo pri pripravi zakonodaje, težavami z dostopnostjo stanovanj in pomanjkanjem prilagoditev večstanovanjskih objektov. Navajajo tudi, da sta potrebna večje vključevanje invalidov v odločevalske procese ter večja finančna podpora za prilagoditve stanovanjskih objektov.

3. CILJ: DOSTOPNOST

Opis cilja

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oziroma komunikacij, kar omogoča invalidom vključitev v širše družbeno okolje oziroma v vse sfere življenja, kot so izobraževanje, zaposlovanje, vključevanje v politično, športno in kulturno življenje ter dostopnost do zdravstvenih, socialnih in drugih storitev.

Vlada Republike Slovenije je 27. maja 2021 sprejela Ustavni zakon o dopolnitvi II. Poglavja Ustave Republike Slovenije, po katerem je ustava v 62.a členu dopolnjena s pravico do uporabe in razvoja slovenskega znakovnega jezika. Določa tudi, da svobodno uporabo in razvoj jezika gluhoslepih ureja zakon. Zagotovljena sta svobodna uporaba in razvoj slovenskega znakovnega jezika. Na območjih občin, v katerih sta uradna jezika tudi italijanščina ali madžarščina, je zagotovljena svobodna uporaba italijanskega in madžarskega znakovnega jezika.

Uresničevanje tretjega cilja

V letu 2024 so bili sprejeti številni ukrepi za izboljšanje dostopnosti za invalide. Zakon o dostopnosti proizvodov in storitev za invalide ter Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide, o označevanju in postopku ugotavljanja skladnosti določata standarde, ki bodo začeli veljati leta 2025. Invalidi so oproščeni plačila turistične takse, nastanitveni objekti pa morajo biti prilagojeni, čeprav so nekateri kriteriji izbirni. Pravilnik za medije zagotavlja dostopnost avdiovizualnih storitev, vključno s podnapisi in znakovnim jezikom. Kulturne vsebine bodo dostopne širšim skupinam, tudi z razvojem tehnologij za podnaslavljanje. Novela zakona o prevozi omogoča brezplačen prevoz za invalide in njihove spremljevalce, medtem ko so v Resolucijo o zaščiti in reševanju smiselno vključeni ukrepi za invalide v primeru nesreč. Nacionalni načrt za železnice zagotavlja dostopnost postaj za invalide, vključno z dvigali, parkirišči in označevanjem ovir. Hkrati pa so v pripravi še dodatni ukrepi za izboljšanje dostopnosti, vključno z zakonodajnimi spremembami in novimi pravilniki, ki bodo uredili področja elektronskih komunikacijskih storitev, nastanitvenih objektov in železniških postaj.

V letu 2024 so bili izvedeni številni projekti za izboljšanje dostopnosti. Vzpostavila se je Nacionalna svetovalna in informacijska točka za vprašanja o dostopnosti objektov v javni rabi. Na železniških postajah so bili izvedeni gradbeni ukrepi, kot so podhodi, dvigala in prilagoditve sanitarij. Uvedeni so bili tudi spletni programi za promocijo zdravja, ob tem pa so potekale tudi medijske kampanje. Na področju turizma so bile prilagojene spletne strani, kar bo pripomoglo k večji dostopnosti turističnih informacij. Dodatno so bili sofinancirani projekti za izboljšanje dostopnosti na različnih športnih in turističnih dogodkih. Različne aktivnosti so pomembno prispevale k večji dostopnosti v različnih sektorjih, kot so infrastruktura, kultura, zdravstvo, turizem in spletne vsebine.

Izvedenih je bilo več raziskav in posvetovanj za izboljšanje dostopnosti. Izvaja se pilotno testiranje prevoza na klic v več slovenskih mestih za invalide, z namenom izboljšanja mobilnosti in dostopnosti prevoza. Predstavljeni so bili zakonodajni okviri, prilagoditve za invalidske skupine ter ozaveščanje o težavah, s katerimi se lahko soočajo invalidi v primeru naravnih nesreč. Več aktivnosti je bilo izvedenih v namen izboljšanja trajnostnega javnega prevoza in dostopnosti v Sloveniji.

Čeprav so bile dosežene pomembne izboljšave, imajo invalidi še vedno težave s fizično dostopnostjo v javnih zavodih in visokimi stroški prilagoditev spletnih vsebin, ki zahtevajo dodatna sredstva in kadrovske zmogljivosti.

4. CILJ: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Opis cilja

V Sloveniji morajo biti v skladu s 56. členom Ustave Republike Slovenije vsem državljanom zagotovljene enake pravice in možnosti izobraževanja in usposabljanja. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi. Invalidi morajo imeti enako možnost udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja, prav tako pa tudi v programih vseživljenjskega učenja in drugih oblikah neformalnega izobraževanja.

API 2022–2030 vključuje tudi invalide, ki jih Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami opredeljuje kot otroke z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne otroke oziroma otroke z okvaro vidne funkcije, gluhe in naglušne ter gibalno ovirane otroke in mladostnike.

Ker se invalidi med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami, in sicer arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne in tako dalje, je nujno zagotavljanje ukrepov za odpravljanje teh ovir.

Uresničevanje četrtega cilja

Zadnje zakonske spremembe na področju vzgoje in izobraževanja so osredinjene na večjo dostopnost in vključevanje otrok, učencev, dijakov in študentov z invalidnostjo. Sprejeti ukrepi vključujejo prilagoditve fizičnega in digitalnega okolja, individualizirano strokovno podporo ter krepitev vključujoče prakse v vrtcih in šolah. V pripravi so dodatne rešitve, ki bodo sistemsko urejale pravice otrok z invalidnostjo ter spodbujale odpravo ovir in večjo enakost možnosti v vseh fazah vzgojno-izobraževalnega procesa.

V letu 2024 so bili sprejeti ukrepi za izboljšanje vključitve invalidov v izobraževanje, vključno s prilagoditvami učnih prostorov, podporo učiteljem, prilagojenimi učnimi načrti ter uporabo dostopnih tehnologij, kot so bralniki zaslona in posebne naprave za pomoč pri učenju. Poleg tega so bili uvedeni ukrepi, ki invalidom pomagajo pri prehodu iz izobraževanja v zaposlitev, kar povečuje njihove možnosti za vključenost v družbo.

V okviru teh ukrepov so se v letu 2024 izvedli različni dogodki za spodbujanje inkluzije in dostopnosti na področju vzgoje in izobraževanja, med drugimi razglasitev dneva inkluzije, strokovna srečanja in izobraževalne aktivnosti, med katerimi so bila tudi izobraževanja za strokovne delavce na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Poleg tega so potekale delavnice in okrogle mize o dostopnosti digitalnih vsebin ter pravicah do dolgotrajne oskrbe. Poudarek je bil na vključevanju vseh skupin v družbo, zmanjšanju predsodkov in diskriminacije ter izboljšanju dostopnosti izobraževalnih vsebin invalidom. Osredinjenost je bila tudi na specifične potrebe študentov s posebnimi potrebami v visokošolskem izobraževanju ter na inovativne načine, kot je obrnjen učni model.

V Sloveniji so za študente s posebnimi potrebami na voljo različne prilagoditve študijskega procesa, kot so prilagojeni materiali, tolmačenje in dostopni prostori. Kljub tem prizadevanjem pa se še vedno pojavljajo izzivi, kot so pomanjkanje financ, usposobljenost kadra in ustreznost gradiv. Študenti in izobraževalne institucije si prizadevajo za večjo podporo in izboljšanje pogojev za izobraževanje, da bi omogočili enakopravno vključevanje v akademsko okolje.

5. CILJ: DELO IN ZAPOSLOVANJE

Opis cilja

Tako kot izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključna za samostojno življenje. Invalidom je treba zagotoviti odprto, vključujoče in dostopno delovno okolje. Zato je treba zagotavljati ukrepe, ki bodo zaposlenim kot tudi nezaposlenim invalidom omogočali večjo zaposljivost z različnimi programi in usposabljanjem oziroma poklicno in zaposlitveno rehabilitacijo. Delodajalce je treba seznaniti z možnostjo prilagoditve delovnega okolja in delovnega mesta, storitvami podpornega zaposlovanja, vzpodbudami za zaposlovanje invalidov ter dobrimi praksami na področju uspešnega vključevanja invalidov, invalide pa spodbujati k dejavnemu iskanju zaposlitve.

Priprave na zagotavljanje prehoda mladih invalidov na trg dela je treba začeti že med šolanjem in jim ponuditi podporo pri prehodu in izvajanju podpornih storitev v času zaposlitve. Sprejemanje ukrepov za učinkovit razvoj možnosti in priložnosti zaposlovanja mladih invalidov spodbuja tudi Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2021–2030.

Uresničevanje petega cilja

Zakonodaja, sprejeta v letu 2024, uvaja spremembe in dopolnitve, ki vplivajo na zaposlovanje invalidov in socialno vključenost ranljivih skupin. Pogoji za uporabo državnih pomoči in kvote za zaposlovanje invalidov so usklajeni z evropskimi predpisi. Poleg tega so uvedene spremembe glede invalidskih pokojnin, pri čemer je višja zagotovljena vdovska pokojnina, zlasti za tiste z nizkimi pokojninami. Pravice do dolgotrajne oskrbe in pokojnin so bile dodatno usklajene, kar omogoča večjo podporo za osebe z različnimi oviranostmi.

Programi zaposlitvene rehabilitacije in socialne vključenosti so omogočili zaposlitev več kot 2.200 invalidom, kar je povečalo njihove zaposlitvene možnosti. Projekt Uvajanje prožnejših načinov dela, prilagojenih potrebam invalidov v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih, je bil osredinjen na ustvarjanje novih prilagojenih delovnih mest in prožnih načinov dela, kar je omogočilo invalidom, da lažje ostanejo ali vstopijo v delovni proces. Poleg tega so bili podprti projekti, ki so mladim invalidom omogočili lažji prehod na trg dela, s čimer so se širile možnosti za vključevanje te skupine v delovno okolje.

V letu 2024 so na področju zaposlovanja invalidov potekali številni dogodki, katerih cilj je bil izboljšanje zaposlitvenih priložnosti in vključevanje invalidov v delovni proces. Organizirani so bili zaposlitveni sejmi, dogodek za povezovanje invalidov z delodajalci, različni izobraževalni in konferenčni dogodki, ki so se osredinjali na digitalno dostopnost in REHA dnevi, ki združujejo strokovnjake s področja poklicne in zaposlitvene rehabilitacije. Dogodki so omogočili izmenjavo dobrih praks ter ozaveščanje o kvotnem sistemu in vzpodbudah pri zaposlovanju invalidov.

V letu 2024 se je število brezposelnih invalidov v Sloveniji zmanjšalo. V programe aktivne politike zaposlovanja je bilo vključenih več invalidov, vključno z javnimi deli in usposabljanjem. Izvajali so se programi poklicne in zaposlitvene rehabilitacije.

Ključni izzivi so pomanjkanje usposobljenih mentorjev za delo z invalidi ter težave pri poklicni rehabilitaciji. Nezainteresiranost za poklicno rehabilitacijo, dolge čakalne vrste in pomanjkanje strokovnjakov otežujejo iskanje zaposlitvenih možnosti za invalide, zlasti starejše. Izboljšati bi bilo treba zaposlitvene programe in spodbujati ustrezne podpirne ukrepe.

6. CILJ: FINANČNO-SOCIALNA VARNOST

Opis cilja

Invalidi so podvrženi večjemu tveganju revščine kot ostali, zato je treba sprejemati ustrezne ukrepe za njihovo večjo socialno varnost, da bi zagotovili ustrezno življenjsko raven invalidov. Pri tem je treba upoštevati, da se invalidi in njihove družine ali bližnji pogosto srečujejo z višjimi stroški, ki nastanejo zaradi invalidnosti.

Državne podpore bi bilo treba ustrezno poenotiti ali uskladiti z vrsto in stopnjo invalidnosti. Denarni prejemki bi se morali usklajevati z rastjo cen življenjskih potrebščin. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Zagotavljajo naj tudi razvoj in financiranje poklicnega usposabljanja in zaposlovanja.

Uresničevanje šestega cilja

Novi zakonodajni okvirji so prinesli zvišanje različnih socialnih transferjev, vključno z denarno socialno pomočjo, varstvenim dodatkom, pogrebninami in drugimi podporami za posameznike in gospodinjstva. Povišani so dodatki za nego otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka ali otroka z boleznijo iz seznama hudih bolezni ter delno plačilo za izgubljeni dohodek. Prav tako sta bili uvedeni poenostavitev in širitev uporabe nižje stopnje DDV za medicinske pripomočke. V prihodnosti se načrtujejo dodatne spremembe, ki bodo zvišale prejemke za vojne invalide, ob podpori programov za njihovo socialno vključenost in zdravje. Nevladne organizacije so pripravile predlog novega zakona, ki bi omogočil prejemanje invalidnine tudi tistim s telesno okvaro, ki niso vključeni v sistem delovnega invalidskega varstva.

Mnogi invalidi živijo v težkih razmerah, s prenizkimi dohodki in nezadostnimi nadomestili, kar negativno vpliva na njihovo zdravje in kakovost življenja. Invalidi se pogosto soočajo z dodatnimi stroški in socialno izključenostjo.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

Opis cilja

Zdravje in zdravstveno varstvo sta temeljni človekovi pravici. Zato je treba z ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na njihovo zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje. Poseben pomen imajo zdravstveni programi obnovitvene rehabilitacije, ki so namenjeni preprečevanju oziroma upočasnjevanju napredovanja invalidnosti, obvladovanju invalidnosti, ohranjanju zdravja in preprečevanju nastanka sekundarnih okvar ali zdravstvenih zapletov.

Upoštevajoč hiter razvoj medicine je pomembno, da se invalidom omogoči dostop do sodobnih načinov zdravljenja in s tem doseganje najvišje mogoče ravni zdravja in funkcioniranja.

Uresničevanje sedmega cilja

Zakonodajne spremembe v letu 2024 prinašajo pomembne novosti za invalide na področju zdravja in zdravstvenega varstva. Izboljšala se je dostopnost zdravstvenih storitev, vključno z rehabilitacijami in medicinskimi pripomočki, saj so bili odpravljeni nekateri pogoji za njihovo pridobitev. Ukinjeno je bilo dopolnilno zdravstveno zavarovanje, kar pomeni, da stroške v celoti krije osnovno zavarovanje. Sprejeti

so bili ukrepi za okrepitev kadra in kakovosti oskrbe v skupnosti, kar vpliva na boljšo podporo uporabnikom. V pripravi je zakon za vzpostavitev enotnega izvedenskega organa, ki bo združil obstoječe službe za ocenjevanje delazmožnosti in drugih pravic s področja socialnega varstva. Cilj je poenotiti postopke, izboljšati strokovnost in pospešiti odločanje.

V letu 2024 je Slovenija v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči namenila posebno pozornost ranljivim skupinam, vključno z invalidi. V zdravstvu so bili sprejeti ukrepi za izboljšanje dostopnosti zdravstvenih storitev za ranljive skupine, vključno z brezplačnimi prevozi in izboljšano prostorsko dostopnostjo. Obnovitvena rehabilitacija invalidov, namenjena ohranjanju funkcionalnosti in večji samostojnosti, je vključila več kot 3600 udeležencev. Prav tako so bili izvedeni preventivni programi za otroke z zdravstvenimi težavami, katerih cilj je bila podpora pri obvladovanju bolezni.

V letu 2024 je bila v raziskovalnih poročilih obravnavana problematika neenakosti v zdravju invalidov, z osredinjenostjo na spremljanje njihove zdravstvene oskrbe. Prav tako je bila prepoznana potreba po izboljšanju premeščanja pacientov z zahtevnimi zdravstvenimi potrebami iz bolnišnic v socialne zavode, za kar se pripravlja razpis v letu 2025. V okviru raziskovalnih projektov so bili predstavljeni pozitivni rezultati pri oceni izkušenj bolnikov s kroničnimi boleznimi in kakovostjo njihove oskrbe.

Zaznane so bile težave pri zagotavljanju ustreznih pripomočkov in usposabljanju kadrov, dostopnosti zdravstvenih storitev ter pomanjkanju ustreznega zakonodajnega okvira za rehabilitacijo. Predlagana so tudi izboljšanja na področju zbiranja podatkov o potrebah invalidov.

8. CILJ: KULTURNO UDEJSTVOVANJE

Opis cilja

Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba z ustrezno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja. S sofinanciranjem projektov in razvojem tehnične infrastrukture država prispeva k večji komunikacijski dostopnosti in večji raznovrstnosti programov, namenjenih invalidom.

Uresničevanje osmega cilja

Sprejeta zakonodaja se je v letu 2024 osredinjala na izboljšanje vključevanja invalidov v družbo. Razvijanje in standardizacija slovenskega znakovnega jezika kot prvega naravnega jezika gluhih ter zagotavljanje prilagojenih metod sporazumevanja za slepe, slabovidne, gluhoslepe in druge osebe s specifičnimi motnjami omogočata boljšo vključitev teh skupin v družbo.

V 2024 so bili sofinancirani projekti, ki so izboljšali dostopnost kulture za senzorno ovirane skupine, vključno s prilagojenimi filmskimi projekcijami, gledališkimi predstavami, razstavami in delavnicami slovenskega znakovnega jezika. Poleg tega je bila digitalizirana kulturna dediščina, prilagojene so bile spletne strani, e-knjige in zvočne knjige ter izboljšana dostopnost knjižničnih storitev za slepe in slabovidne. V okviru projekta Vseslovenska akcija ozaveščanja o socialnem vključevanju invalidov so bile izvedene različne kulturno-umetniške aktivnosti, kot so gledališka šola, fotografska razstava in promocijski posnetki.

Povečuje se število interaktivnih in inkluzivnih razstav, več muzejev je digitaliziralo več tisoč predmetov. Prav tako je gradivo prilagojeno senzorno oviranim obiskovalcem. Kljub temu se pogreša več sodelovanja invalidskih organizacij pri pripravi vsebin in izboljšavah dostopnosti. Pretirana produkcija spletnih vsebin pa otežuje dostop do ključnih informacij za senzorno ovirane osebe.

9. CILJ: ŠPORT IN PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

Opis cilja

Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni. Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Šport in prosti čas morata postati sestavni del rehabilitacije invalida, ne glede na vrsto in stopnjo njegove invalidnosti, starost ali raven telesne zmogljivosti, saj je rekreacijo treba prilagajati njegovim posebnim potrebam.

Uresničevanje devetega cilja

Zakon o športu priznava šport invalidov kot samostojen program, ki se financira iz državnih in lokalnih sredstev, ter omogoča enake ugodnosti kot za športnike brez invalidnosti. Nadaljevale so se investicije v dostopnost športne infrastrukture in programi za vključevanje invalidov v šport. Po paralimpijskih igrah v Parizu 2024 je bila organizirana slavnostna podelitev nagrad parašportnikom, novela Zakona o Bloudkovih priznanjih pa zdaj vključuje tudi paralimpijske medalje.

Poudarjena je potreba po sistemski ureditvi športa za invalide, boljšem dostopu do opreme in usposabljanju trenerjev.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

Opis cilja

Verska svoboda posameznika je kot svoboda vesti urejena v 41. členu Ustave Republike Slovenije ter zagotavlja pravico vsakega posameznika do svobodnega izpovedovanja vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju. Invalidi pa se navkljub svobodi izražanja, ki je ustavno opredeljena, zaradi številnih ovir s težavo udeležujejo v verskem in duhovnem življenju ter vključujejo vanj.

Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočali enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju. Pri tem je treba zagotavljati, da se lahko vključujejo v verske in duhovne skupnosti v svojih lokalnih skupnostih ali širšem okolju.

Uresničevanje desetega cilja

Zakon o verski svobodi zagotavlja pravico do verske duhovne oskrbe za osebe v bolnišnicah in socialnovarstvenih zavodih, ki ne morejo obiskovati obredov zunaj teh ustanov. To vključuje tudi prejemanje knjig z versko vsebino in napotkov ter ustrezne prostorske in tehnične pogoje.

Poudarja se pomen dostopnosti verskih objektov in vloge prostovoljcev kot pogosto edinega stika z versko skupnostjo. Opaža se večanje števila socialno izključenih invalidov srednjih let, zato se predlaga okrepitev sistemske podpore ter mreže programov v sodelovanju z verskimi skupnostmi.

11. CILJ: SAMOORGANIZIRANJE INVALIDOV

Opis cilja

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in drugih oblikah. V invalidske organizacije se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na državni, regionalni in lokalni ravni. Zakon o invalidskih organizacijah opredeljuje tudi vlogo nacionalnega sveta invalidskih organizacij. S sistemskimi ukrepi je treba za delovanje invalidskih organizacij zagotavljati trajna, zadostna in neodvisna sredstva za izvajanje posebnih socialnih programov in njihove razvojne naložbe.

Uresničevanje enajstega cilja

V letu 2024 so se je z novelo Zakona o invalidskih organizacijah spremenil zakonodajni okvir za nacionalni svet invalidskih organizacij.

V letu 2024 ni bilo podeljeno nobeno novo priznanje statusa reprezentativne invalidske organizacije. Invalidske organizacije opozarjajo na potrebo po zadostnih sredstvih za samoorganiziranje in izvajanje programov ter podpirajo vključevanje invalidov v vse procese odločanja, ki se tičejo njihovega življenja.

12. CILJ: NASILJE IN DISKRIMINACIJA

Opis cilja

Poleg fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja in zanemarjanja ali zlorabe, čemur so invalidi večkrat izpostavljeni, se kot nasilje šteje tudi vsako diskriminacijsko razlikovanje zaradi invalidnosti ter izključevanje ali omejevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na vseh področjih življenja. Nujen predpogoj za preprečevanje diskriminacije in nasilja je, da so s pojmom in vsebino diskriminacije seznanjeni tako invalidi kot celotna družba ter da v družbi vlada ničelna toleranca do nasilja, zato so za doseganje tega cilja izjemnega pomena ustrezne izobraževalne aktivnosti in aktivnosti ozaveščanja ter programi na vseh nivojih izobraževanja.

Pomoč države, lokalnih skupnosti in socialnih mrež nevladnega sektorja je zato nujno potrebna. Varstvo osebne nedotakljivosti mora biti invalidom zagotovljeno tudi pri prisilni hospitalizaciji in neprostoVOLjnem zdravljenju. Posebno pozornost pri uresničevanju tega cilja je treba usmeriti na ženske, starejše in otroke, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi.

Uresničevanje dvanajstega cilja

V letu 2024 je bila sprejeta Resolucija o preprečevanju nasilja (2024–2029), ki vključuje tudi ukrepe za zaščito invalidov. Nadaljevalo se je preprečevanje nasilja med zaprtimi osebami, vključno z invalidi.

Izvajati se je začel raziskovalni projekt o varnosti in enakosti invalidnih žensk na trgu dela in v zasebnem življenju ter raziskava o razširjenosti nasilja nad starejšimi. Oktobra 2024 je bil izveden seminar o nasilju nad starejšimi v institucijah.

Opozarja se na preredko obravnavo nasilja nad invalidi, pomanjkanje statističnih podatkov in neustrezne zmogljivosti za invalide v varnih hišah.

13. CILJ: STARANJE Z INVALIDNOSTJO

Opis cilja

Sprejemati je treba ustrezne in učinkovite ukrepe, s katerimi bi država omogočila starejšim in starajočim se invalidom doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Treba je krepiti medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje. Organizirati, krepiti in širiti moramo storitve v zvezi z zdravjem, zaposlovanjem, izobraževanjem in socialnim varstvom, vključno s celovito rehabilitacijsko storitvijo in storitvami socialnih služb.

S tem pa je povezano zagotavljanje in uresničevanje ukrepov, ki bodo vzpostavili ustrezno institucionalno varstvo ali pomoč na domu, dolgotrajno oskrbo, spodbujali samopomoč in podporo družine ter ne nazadnje zagotovili usposabljanje strokovnim delavcem. Pri tem pa morajo usklajeno delovati država, stroka in nevladne organizacije.

Uresničevanje trinajstega cilja

V letu 2024 so bile v okviru ukrepov dolgotrajne oskrbe izvedene številne aktivnosti, ki so prispevale k večji dostopnosti in kakovosti storitev za starejše in invalide. Potekala so strokovna izobraževanja za socialne oskrbovalke in zdravstvene delavce, pri čemer je bil poseben poudarek na komunikaciji z osebami z oviranostmi in obravnavi starejših z demenco. Izvedeni so bili tudi dogodki za ozaveščanje o Zakonu o dolgotrajni oskrbi.

Z vidika bivalnega okolja je bila z javnim razpisom omogočena izgradnja novih oskrbovanih stanovanj v več občinah. Nevladne organizacije so bile ključne pri izvajanju programov podpore, izobraževanja, prostovoljstva in medgeneracijskega sodelovanja.

Kljub pozitivnim premikom pa se še vedno pojavljajo izzivi, povezani s pomanjkanjem kadrov in sredstev, pa tudi z omejenim obsegom storitev za najtežje upravičence. Izpostavljena je bila potreba po sistemskih spremembah in nadaljnji krepitvi storitev v skupnosti.